

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ  
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ  
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ  
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Δ'

# ΝΕΩΤΕΡΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Ὑ π ό

Β. Ι. ΔΗΜΑΡΑΤΟΥ  
Κ. Χ. ΣΚΕΝΔΕΡΗ  
ΚΩΝ. ΡΕΝΤΗ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π  
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

# Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Υ κ δ

Β. Ι. ΔΗΜΑΡΑΤΟΥ

Α'.

## Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ

Κηρυχθέντος τοῦ κατὰ τῆς Τουρκίας πολέμου τῇ 5ῃ Ὀκτωβρίου 1912, αἱ ἐπὶ τοῦ ἡπειρωτικοῦ μετώπου ἑλληνικαὶ δυνάμεις ὑπὸ τὸν ἀντιστράτηγον Κ. Σαπουντζάκη κατέλαβον μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὴν Φιλιππιάδα καὶ τὴν Πρέβεζαν, μετὰ τριημέρους δὲ σφοδρὰς ἐπιθέσεις ἐκυρίευσαν τὴν 28ην τὴν ὄχυρὰν θέσιν τῶν Πέντε Πηγαδίων. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον κατελαμβάνετο καὶ τὸ Μέτσοβον ὑπὸ ἀνεξαρτήτου σώματος μετὰ πεισματώδη μάχην. Τῶν ἐν Ἑπιρῷ ἐπιχειρήσεων μετεῖχον καὶ ἐθελοντικά τινα σώματα ὑπὸ τὴν διοίκησιν ἀξιωματικῶν, καταλαμβάνοντα τὴν Χιμάρραν, Πάργαν, Παραμυθιὰν καὶ Συρράκον, καθὼς καὶ δύο σώματα Γαριβαλδινῶν ὑπὸ τὸν Ἀλέξ. Ρώμαν καὶ τὸν Πιπῖνον Γαριβάλδην. Τὸ ὑπὸ τὸν Ρώμα σῶμα, κατόπιν πεισματώδους μάχης, ἐξετόπισε τοὺς Τούρκους ἐκ τῆς ὄχυρᾶς διόδου τοῦ Δρίσκου. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον μέρος τῆς Τουρκικῆς στρατιᾶς Μοναστηρίου ὑπὸ τὸν Ἀλῆ Ριζᾶν κατῆλθεν εἰς Ἑπιρὸν καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς Δολιανὰ. Τμῆμα τούτου, διοικούμενον ὑπὸ τοῦ Κιουτσούκ Τζαβῆτ πασᾶ, μετὰ τὸν αἰφνιδιασμὸν τῆς 5ης μεραρχίας, διερχόμενον διὰ τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης, συνήντησε τοπικὴν ἀντίστασιν καὶ ἐπυρπόλησε τὸ χωρίον Κεράσοβον. Φθάσαν εἰς Ἰωάννινα, καθ' ἣν ἡμέραν ἐγένετο ἡ μάχη τοῦ Δρίσκου, ἔδραμεν εἰς ἐνίσχυσιν τῶν ἀγωνιζομένων Τούρκων καὶ ἐπέτυχε τὴν ἐκτόπισιν τῶν Γαριβαλδινῶν.

Κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἐφονεύθη ὁ Κερκυραῖος ποιητὴς Μαβίλης. Τοῦ τμήματος τούτου δύο τάγματα ὑπὸ τὸν ταγματάρχην Σαδῆκ εἰσῆλσαν εἰς τὸ Ζαγόριον διὰ Δοβρᾶς, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς 26ης ἐνισχυθὲν ὑπὸ ἐθελοντικῶν σωμάτων εἶχε καταλύσει τὰς ἐν Τσεπελόβῳ τουρκικὰς ἀρχάς. Αἱ κῶμαι δι' ὧν διήρχοντο ὑπέστησαν τελείαν ἀπογύμνωσιν. Ὁ ὀνομαστὸς οἰκιακὸς πλοῦτος τοῦ Ζαγορίου μετεκομίσθη δι' ὑποζυγίων, συγκροτούντων ὀλόκληρα καραβάνια, εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Ὁ τουρκικὸς οὗτος στρατὸς συνεκρούσθη μετὰ τῶν ἐθελοντικῶν σωμάτων εἰς τὸ χωρίον Σκαμνέλι, τὸ ὁποῖον ἐκάη ὀλόκληρον. Ἐκ παραλλήλου ἕτερον τμῆμα ὑπὸ τὸν Μπεκῆ ἀγᾶν ἐτράπη πρὸς τὸ ἀνατολικὸν Ζαγόριον καὶ κατέλαβε τὸ Γρεβενίτιον, ἵνα χρησιμοποιήσῃ αὐτὸ ὡς ὄρμητήριον πρὸς ἀνακατάληψιν τοῦ Μετσόβου, τὴν ὁποίαν ἐματαίωσεν ἡ ραγδαία ἐξέλιξις τῶν κατὰ τῶν Ἰωαννίνων ἐπιχειρήσεων.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Πέντε Πηγαδίων αἱ τουρκικαὶ δυνάμεις, ἐκτοπισθεῖσαι ἐκ τῶν ὀχυρῶν θέσεων τῶν Πεστών καὶ τῆς Ἀετορράχης, ἀποθήθησαν πρὸς τὸ Μπιζάνι, μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ ὀποίου ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ Ἐσσὰτ πασᾶς, παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ Αὐστριακοῦ προξένου Μπιλίνσκυ, ἀπεφάσισε τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως ἄνευ ὄρων.

Πάραυτα ἐκάλεσε παρ' αὐτῷ τὸν ἐπίσκοπον Δωδώνης, τὸν ὁποῖον μετὰ τοῦ ταγματάρχου τῶν ἐπιτελῶν Ρεοῦφ Μπέη καὶ τινος ἀντιπροσώπου τῆς πόλεως ἐξαπέστειλε τὴν 21ην Φεβρουαρίου 1913 εἰς τὸ ἐν Ἑμὶν-Ἀγᾶ στρατηγεῖον τοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου, προπορευομένου ἐφίππου Τούρκου κήρυκος διαρκῶς σαλπίζοντος, ἵνα ἀναγγείλουν τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως.

Τὴν 4ην πρωΐνῃν τῆς ἰδίας ἡμέρας ὁ διάδοχος διώριζε τὸν στρατηγὸν Ἀλέξ. Σούτσοι στρατιωτικὸν διοικητὴν τῆς πόλεως καὶ διέτασεν αὐτὸν νὰ προχωρήσῃ μετὰ τοῦ ἱππικοῦ πρὸς κατάληψιν αὐτῆς. Τὸ ἱππικὸν ἐκκινήσαν ἀπὸ τῆς 5ης πρωΐνῆς ἔφθασεν εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως ἔναντι τῶν στρατῶνων τὴν 9ην πρωΐνῃν, ὁπόθεν ὁ στρατηγὸς Σούτσοι προαπέστειλε τὸν ὑπαπιστὴν του Βασ. Μελάν, ὑπίλαρχον, εἰς τὸν Ἐσσὰτ πασᾶν πρὸς συνεννόησιν. Ὁ Τούρκος στρατηγὸς ἀπήντησεν, ὅτι ἦτο ἕτοιμος πρὸς παράδοσιν μεθ' ὄλων τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἐπιτελείου του. Κατόπιν τούτου εἰσῆλθε τὸ ἑλληνικὸν ἱππικὸν εἰς τὴν πόλιν ὑπὸ τὴν φρενίτιδα τοῦ ἀναμένοντος πλήθους. Τὴν ἐπομένην εἰσῆρχετο καὶ ὁ διάδοχος μεθ' ὀλοκλήρου τοῦ στρατοῦ.

Ταυτοχρόνως μὲ τὴν πτώσιν τῶν Ἰωαννίνων κατήρχετο ἐκ Κορυτσᾶς ἡ 3η ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Δαμιανὸν μεραρχία, καταλαβοῦσα τὴν ἐπαρχίαν Κολωνίας καὶ τὴν τοῦ Λιασκοβικίου καὶ τμήματα αὐτῆς κατελάμβανον τὴν Κόνιτσαν, ἐνῶ ἕτεραι ἐξ Ἰωαννίνων δυνάμεις ἀπόθουν τὰ διαφυγόντα τὴν αἰχμαλωσίαν λείψανα τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ κατελάμβανον ὀλόκληρον τὴν Β. Ἠπειρον πλὴν τοῦ Αὐλώνος, ἐνεκα παραστάσεων τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἰταλίας.

Β'.

## Η ΣΥΜΜΑΧΙΚΗ ΚΑΤΟΧΗ

Τῇ 10ῃ Ὀκτωβρίου 1916 τμήμα γαλλικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν ἀντισυνταγματάρχην Ντεκοᾶν κατέλαβε τὴν Κορυτσᾶν. Ἐκδιώξαν ἐκεῖθεν τοὺς Ἕλληνας ὑπαλλήλους, ἀνεκήρυξε τῇ 10 Δεκεμβρίου τὴν αὐτονομίαν τῆς ἐπαρχίας Κορυτσᾶς. Ἐκ παραλλήλου στρατὸς ἰταλικὸς κατήρχετο ἐκ τοῦ Αὐλώνος κατελάμβανε τὴν Ἠπειρον, καταλύων πανταχοῦ τὰς ἑλληνικὰς ἀρχάς.

Προβάλλων λόγους στρατιωτικούς, ἐπεξετείνετο βαθμηδὸν πρὸς Ν καὶ τῇ 25ῃ Μαΐου 1917 κατέλαβε τὰ Ἰωάννινα. Τὰ μεσολαβήσαντα κατόπιν γεγονότα τῆς ἀλλαξοβασίλειας ἐν Ἑλλάδι ἀνεχαίτισαν τὴν ἰταλικὴν καθόδον

καὶ τῇ 15 Ἰουλίου ἐν συμμαχικῇ ἐν Παρισίοις συσκέψει ἀπεφασίσθη ἡ ταχεῖα ἐκκένωσις τῆς Ἠπείρου ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων.

Οἱ Ἴταλοι ἀπεσύρθησαν τῇ 15 Σεπτεμβρίου 1917 ἐξ Ἰωαννίνων, περιορισθέντες μέχρι πέρας τοῦ Παγκοσμίου πολέμου εἰς τὴν προσωρινὴν κατοχὴν τοῦ πέραν τοῦ Καλπακίου τριγώνου, ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς ἀποκαταστάσεως ἐν αὐτῷ τῶν ἐλληνικῶν ἀρχῶν. Τῇ 20 Μαΐου 1920 ἀπεχώρησαν τῆς Κορυτσᾶς καὶ οἱ Γάλλοι, παραδῶσαντες τὴν ἐπαρχίαν ταύτην εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Ἐν ἔτει 1923 διεθνῆς ἐπιτροπὴ διεχάραξε τὰ ἐλληνο-αλβανικὰ σύνορα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν καθορισθέντων σημείων διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Φλωρεντίας μὲ οὐσιώδεις τινὰς παραλλαγὰς ὑπὲρ τῆς Ἀλβανίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ  
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ  
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ  
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΟΥΡΠΗΤΣΙΟΥ

# Ο ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

Ἕ π ό

ΚΩΝ. Χ. ΣΚΕΝΔΕΡΗ

Μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πρώτου Βαλκανικοῦ πολέμου οἱ Ἕλληνοὶ εὐρέθησαν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Τούρκων, μολονότι πρὸ ὀλίγου μόλις εἶχον ἐπαναστατήσῃ κατ' αὐτῶν, μετὰ δὲ τὰς πρώτας ἤττας τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, εἰσηγήσῃ τῆς Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας, ἐκήρυξαν ἐν Αὐλῶνι (18 Νοεμβρίου 1912) διὰ τοῦ Ἰσμαήλ Κεμάλ βέη Βλιώρα τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς κατέλαβεν ἐπὶ τῆς βορείας Ἡπείρου τοὺς νομοὺς Ἀργυροκάστρου καὶ Κορυτσᾶς. Αἱ δυνάμεις, ἐπιδιώκουσαι τὴν συγκρότησιν ὅσον τὸ δυνατόν μεγάλου ἁλβανικοῦ κράτους, ἐπέτυχον τοῦτο ἐπὶ θυσίᾳ τῆς Β. Ἡπείρου, παρὰ τὰς ἐντόνους διαμαρτυρίας τῶν κατοίκων. Οὗτοι βλέποντες, ὅτι πᾶσα ἐλπίς ἀναγνωρίσεως τοῦ δικαίου των ἐξέλιπεν, ἀπεφάσισαν ν' ἀντιστῶσιν ἐνόπλιως.

Τὴν 17 Φεβρουαρίου 1914 ἐκηρύχθη ἐν Ἀργυροκάστρῳ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἀὐτονομῆς Ἡπείρου μὲ πρόεδρον τῆς κυβερνήσεως τὸν Γεώργιον Χρ. Ζωγράφον καὶ ὑπουργοὺς τοὺς μητροπολίτας Δρυϊνουπόλεως Βασίλειον, Βελλᾶς καὶ Κονίτσης Σπυρίδωνα, Κορυτσᾶς Γερμανόν, τὸν Ἀλέξ. Καραπάνον πολιτευτὴν καὶ Δ. Δούλην συνταγματάρχην. Ταυτοχρόνως ἐξεκενώθη ἡ Κορυτσᾶ ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ μετὰ ἓνα μῆνα ἐξερράγη ἐν αὐτῇ ἐπανάστασις ἐναντίον τῆς ἁλβανικῆς κυβερνήσεως τῇ βοήθειᾳ καὶ 150 ἀνδρῶν προσελθόντων ἐξωθεν. Τὸ κίνημα τοῦτο, ἐπὶ πενθήμερον διαρῆσιν (19—25 Μαρτίου 1914), κατεπνίγη εἰς τὸ αἷμα λόγῳ ἐλλείψεως ἐφοδίων, φονευθέντων 114 κατοίκων, ἐν οἷς καὶ 7 γυναῖκες. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, συγκροτηθέντων ὑπὸ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τῆς Ἀὐτονομῆς Ἡπείρου τῶν ἱερῶν λόχων, ἤρξατο ἐπίθεσις κατὰ τῶν ἁλβανῶν καθ' ὅλον τὸν τομέα τῆς Κολωνίας μέχρι Χιμάρρας. Ταυτοχρόνως ὁ Μακεδονομάχος Γεώργ. Τσόντος Βάρδας, ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ, ἐπιτίθεται ἐπὶ κεφαλῆς ἐθελοντῶν, τελούντων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν ἀξιωματικῶν, ἐναντίον τῆς Κορυτσᾶς, ἣν καὶ καταλαμβάνει (24 Ἰουνίου 1914).

Τὸ γεγονός τοῦτο καὶ αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐπιτυχίαι τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀὐτονομῆς Ἡπείρου συνετέλεσαν, ὥστε αἱ ἐνδιαφερόμεναι διὰ τὴν ἁλβανίαν Δυνάμεις νὰ συστήσωσιν εἰς αὐτὴν τὴν ἀπ' εὐθείας συνεννόησιν μετὰ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως. Γενομένης δεκτῆς τῆς προτάσεως συνηλθον ἐν Κερκύρᾳ ἀντιπρόσωποι τῶν μεγάλων Δυνάμεων καὶ τῶν ἀντιμαχομένων περιφερειῶν. Μετὰ τινὰ χρόνον Πανεπειρωτικὸν συνέδριον συνελθὸν ἐν Δελβίνῳ ἐπεκύρωσε τὰς ἐν Κερκύρᾳ συναφθείσας συμφωνίας.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο προκεχωρημένα τινὰ τμήματα προήλυσαν αὐτοβούλως πρὸς Βεράτιον, ὅπερ καὶ κατέλαβον ἐν ὀνόματι τῆς προσωρινῆς

κυβερνήσεως. Αὕτη δι' ἐπείγοντος τηλεγραφήματος συνέστησε τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ Βερατίου καὶ ὑποχώρησιν εἰς τὰς προτέρας θέσεις. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ προελάσαντος ἔξ 150 ἀνδρῶν σώματος ὑπολοχαγὸς Λεοντοκιανάκις, μὴ λαβὼν ἐγκαίρως γνῶσιν, ἐγκαθιδρύθη ἐν Βερατίῳ, ἐγκαταστήσας ἐν αὐτῷ καὶ ἀρχάς, εἰς τὰς ὁποίας περιέλαβε καὶ τινὰς ἐγχωρίους Μουσουλμάνους. Μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Βερατίου 2000 Ἄλβανοὶ κατελθόντες ἐκ Δυρραχίου, ὑπὸ ἀρχηγούς τὸν Μουσαῖ Κιαζήμ καὶ τὸν μουφτήν Χατζῆ Κιαμήλ, ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ μικροῦ σώματος, ὅπερ ὑπερήσπιζε τὴν πόλιν. Συλλαμβάνεται ὁ ἀρχηγὸς μετὰ εὐαρίθμων ὁπαδῶν του (τῶν λοιπῶν ἐγκαίρως εἰδοποιηθέντων καὶ ὑποχωρησάντων) καὶ τοῦ ἑξαδέλφου τοῦ Στεφανάκου καὶ μετὰ σύντομον διαδικασίαν τυφεκίζονται.

Οἱ Ἄλβανοὶ ὄλονέν παρασπονδοῦντες ἐπιτίθενται αἰφνιδιαστικῶς κατὰ τῶν τομέων Χιμάρας, Ἀργυροκάστρου, Πρεμετῆς, Κορυτσᾶς κτλ., πανταχοῦ ἠττώμενοι. Αἱ μεγάλαι δυνάμεις πεισθεῖσαι ὅτι ὁ ἀγὼν ἀπέβη ὑπὲρ τῶν Βορειοηπειρωτῶν συνέστησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν ἀνακατάληψιν τῆς αὐτονόμου περιφέρειας, ἣτις καὶ ἐγένετο κατ' Ὀκτώβριον ἰδίου ἔτους. Ἀποτελέσασα δὲ ἀναπόσπαστον τμήμα τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους ἀφωμοιώθη πρὸς τοῦτο, ἀποστείλασα συγχρόνως καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους της (10 τὸ Ἀργυροκάστρον καὶ 6 ἢ Κορυτσᾶ) εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινοβούλιον.

Κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον ἰταλικὰ καὶ γαλλικὰ στρατεύματα κατέλαβον μετὰ τῆς ἄλλης Ἡπείρου καὶ τὴν Βόρειον, πρὸς ἐξασφάλισιν, ὡς ἰσχυρίσθησαν οἱ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν, τῶν νότων τοῦ στρατηγοῦ Σαράϊγ, ἀρχηγοῦ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ συμμαχικῶν στρατευμάτων. Τὰ μετέπειτα γεγονότα εἶναι συνυφασμένα μετὰ τῆς διπλωματικῆς ἱστορίας τοῦ τμήματος τούτου (βλ. κατ.).

[Κ. Χ. Σκενδέρη. «Ὁ Βορειοηπειρωτικὸς Ἀγὼν τοῦ 1914», Ἀθῆναι 1929].

# ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

Υ π δ

Κ Θ Ν, Ρ Ε Ν Τ Η

Ὁ δρος Βόρειος Ἡπειρος ἐγεννήθη ἐκ τῆς ἀντιθέσεως τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν κατοίκων ὠρισμένων παραμεθορίων ἠπειρωτικῶν περιοχῶν πρὸς τὰς διεθνεῖς ἀποφάσεις, τὰς καθοριζούσας τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν τύχην. Χρονολογικῶς ἡ ἐμφάνισις τοῦ ζητήματος τῆς Βορείου Ἡπείρου συμπύπτει μὲ τὴν κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1913 προέλασιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ τὴν στρατιωτικὴν κατάληψιν τῶν πρὸς τὴν Ἀλβανίαν ἠπειρωτικῶν ἐδαφῶν, τὰ ὁποῖα διεξεδίκει ἡ Ἑλλάς ἀπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν.

Ἦδη καὶ πρὸ τῆς προελάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀλλ' εὐθύς μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου, ἡ Χιμάρρα, ἐπαναστατήσασα ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς Σπυρομήλιον, εἶχεν ὑψώσει τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν. Εὐθύς ἀμέσως ἡ Ἰταλία ἠξίωσε παρὰ τῆς Ἑλλάδος, ὅπως μὴ καταλάβῃ τὸν Αὐλῶνα. Πράγματι δὲ ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς περιώρισε τὴν προέλασιν του μέχρι καὶ τῆς περιφερείας τῆς Χιμάρρας ἐπὶ τῆς παραλίας. Εἰς δὲ τὸ ἐσωτερικὸν ἡ ἑλληνικὴ στρατιωτικὴ κατοχὴ περιέλαβε τὸ Τεπελένι, τὴν Κλεισούραν καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῆς γραμμῆς διαχωρισμοῦ τῶν ὑδάτων μεταξὺ Ἀψου καὶ Ἀώου ἐπεξετάθη πρὸς τὴν Μοσχόπολιν μέχρι τῆς νοτίας ἄκρας τῆς λίμνης τῆς Ἀχρίδος. Εἰς τὴν γραμμὴν αὐτὴν περιώριζε καὶ τὰς ἐδαφικὰς τῆς διεκδικήσεως ἡ Ἑλλάς ἐπὶ τῆς Ἡπείρου.

Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου τῆς 17 Μαΐου 1913 ἡ Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία παρεχώρησεν εἰς τὰ σύμμαχα βαλκανικὰ κράτη «ὅλα τὰ ἐδάφη τὰ κείμενα δυτικῶς τῆς γραμμῆς Αἴνου—Μηδείας, ἐξαιρέσει τῆς Ἀλβανίας» (ἄρθρ. 2), ἡ δὲ φροντίς τῆς διαχωράξεως τῶν συνόρων τῆς Ἀλβανίας, ἀνετέθη εἰς τὰς ἑξ, τότε, μεγάλας Δυνάμεις. Εἰς ἐκτέλεσιν τῶν διατάξεων τούτων ὑπεγράφη τὴν 29 Ἰουλίου 1913 ἐν Λονδίῳ μεταξὺ τῶν ἑξ μεγάλων Δυνάμεων πρωτόκολλον περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἀλβανίας. Τὴν δὲ 8 Αὐγούστου 1913 αἱ δυνάμεις ἀπεφάσιζον, ὅτι τὰ νότια σύνορα τῆς Ἀλβανίας ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ περιελάμβανον ὁλόκληρον τὸν καζᾶν Κορυτσᾶς, ἐπὶ δὲ τοῦ Ἰονίου πελάγους θὰ ἔφθανον μέχρι τῆς Φτελιᾶς. Ὡστε πλὴν τοῦ καζᾶ Κορυτσᾶς παρεχωρεῖτο διὰ τῆς ἀποφάσεως ἐκείνης εἰς τὴν Ἀλβανίαν ἡ Χιμάρρα, οἱ Ἅγιοι Σαράντα καὶ τὸ Βουθρωτόν. Τὴν ἀπὸ Φτελιᾶς μέχρι τοῦ καζᾶ Κορυτσᾶς μεθοριακὴν γραμμὴν θὰ καθώριζε διεθνὴς ἐπιτροπὴ ἑξ ἀντιπροσώπων τῶν ἑξ μεγάλων Δυνάμεων μεταβαίνουσα ἐπὶ τόπου, ἐπὶ τῇ βάσει γεωγραφικῶν καὶ ἐθνολογικῶν δεδομένων. Πρὸς πιστοποίησιν δὲ τοῦ ἐθνολογικοῦ χαρακτῆρος τῶν κατοίκων θὰ ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἡ κατ' οἶκον ὁμιλουμένη γλῶσσα. Οὕτω τὸ ἔργον τῆς ἐπιτροπῆς ἀπέβη λίαν περιορισμένον.

Κατὰ τὴν ἐνεργηθεῖσαν παρ' αὐτῆς ἐπιτόπιον ἔρευναν (Σεπτέμβριος καὶ Ὀκτώβριος 1913) οἱ κάτοικοι τῶν παραχωρουμένων εἰς τὴν Ἑλλάδα διαμερισμάτων ἐξεδήλωσαν μὲ ἔντονον τρόπον τὴν ἀγανάκτησίν των διὰ τὴν ἀδικον ἀπόφασιν τῶν μεγάλων Δυνάμεων. Ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς οἱ μὲν ἀντιπρόσωποι τῆς Γαλλίας καὶ Ρωσίας ὑπεστήριζον τὰς ἑλληνικὰς ἀπόψεις, οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας τὰς ἀλβανικάς, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Γερμανίας μὲ φαινομενικὴν ἀμεροληψίαν ἴστατο παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν συμμάχων του, ὁ δὲ Ἄγγλος ἀντιπρόσωπος, ὁ καὶ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς, προσεπάθει νὰ συγκρατῇ τοὺς ἀντιμαχομένους, μέχρις οὗ διὰ λόγους προφανῶς πολιτικῆς σκοπιμότητος, προσεχώρησε καὶ οὗτος πρὸς τὰς ἀπόψεις τῆς τριπλῆς συμμαχίας. Οὕτως ἡ ἐπιτροπὴ ἐξέδωκεν ἐν Φλωρεντία τὴν ἀπόφασίν της τὴν 17 Δεκεμβρίου 1913. Ἡ ἀπόφασις αὕτη, ἡ καθορίζουσα τὴν συνοριακὴν γραμμὴν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἑλλάδος, εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Πρωτόκολλον τῆς Φλωρεντίας».

Διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐπεδικάζοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ καζᾶδες Χιμάρας, Δελβίνου, Ἀργυροκάστρου, τὸ ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος διεκδικούμενον τμήμα τοῦ καζᾶ Τεπελενίου, μέρος τοῦ καζᾶ Πωγωνίου, ὁ καζᾶς Προμετῆς, Λιασκοβικίου, Κολωνίας καὶ Κορυτσᾶς μὲ πληθυσμὸν περίπου 240.000 κατοίκων κατὰ πλειοψηφίαν Χριστιανῶν μὲ ἑλληνικὴν ἐθνικὴν συνείδησιν.

Τὴν οὕτω καθορισθεῖσαν συνοριακὴν γραμμὴν ἐγνωστοποίησαν αἱ ἑξ μεγάλα Δυνάμεις πρὸς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς διακοινώσεώς των τῆς 13 Φεβρουαρίου 1914, δι' ἧς συνάμα τὴν προσεκάλουν νὰ ἀποσύρῃ τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα ἐκ τῶν ἡπειρωτικῶν ἐδαφῶν, τὰ ὅποια περιήρχοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐξήρτων δὲ τὴν παραχώρησιν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς ὑποταγῆς της εἰς τὰς ἀποφάσεις των περὶ τῶν συνόρων τῆς Ἑλλάδος.

Πρὸ τοῦ ἐκβιασμοῦ τούτου εὐρεθεῖσα ἡ Ἑλλὰς ἠναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ, διαμαρτυρηθεῖσα συγχρόνως διὰ τὴν προσγενομένην εἰς αὐτὴν ἀδικίαν. Ἐζήτησε συγχρόνως ἐλαφρὰς τινὰς συνοριακὰς τροποποιήσεις καὶ ἐγγυήσεις διὰ τὴν ἀσφάλειαν, τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν θρησκείαν τῶν περιερχομένων εἰς τὴν Ἑλλάδα ἑλληνικῶν πληθυσμῶν (Ἀπαντητικὴ διακοίνωσις τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰς ἑξ Μ. Δυνάμεις τῆς 21 Φεβρουαρίου 1914).

Συμφώνως πρὸς τὴν ἀναληφθεῖσαν ὑποχρέωσιν ἡ Ἑλλὰς ἤρρισε παραδίδουσα εἰς τοὺς Ἑλλανοὺς τὴν περιφέρειαν Κορυτσᾶς, παρέδωκε δὲ καὶ τὴν Ἐρσέκαν, πρωτεύουσιν τοῦ καζᾶ Κολωνίας. Ἡ περαιτέρω ὁμως κανονικὴ παράδοσις τῶν διαμερισμάτων εἰς τοὺς Ἑλλανούς διεκόπη, διότι οἱ κάτοικοι ἐξηγέρθησαν καὶ κατήρτισαν ἐν Ἀργυροκάστρῳ τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν τῆς Βορείου Ἠπείρου, ἣτις ἀνέλαβεν ἑνοπλον ἀγῶνα ἐναντίον τῶν Ἑλλανῶν (βλ. ἄνωτ.), ἐπιζητοῦσα, ἂν μὴ τι ἄλλο, τοῦλάχιστον διοικητικὰς, ἐκπαιδευτικὰς καὶ ἐκκλησιαστικὰς προνομίας ὑπὲρ τῶν ἀδίκως παραχωρουμένων εἰς τὴν Ἑλλάδα Ἑλλήνων. Καὶ ὁ μὲν ἑλληνικὸς στρατός



ἀπεχώρησε τῆς Βορείου Ἡπείρου, ἀλλ' οἱ Ἡπειρῶται ἀντίστησαν διὰ τῶν ὄπλων εἰς τὴν κατάληψιν τῆς χώρας των παρὰ τῶν Ἀλβανῶν, προπαρασκευάζον δὲ καὶ τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Ἐρσέκας καὶ τῆς Κορυτσᾶς.

Οἱ Ἀλβανοὶ συγκεντρώσαντες δυνάμεις ὑπὸ ἀξιωματικοῦ προὔπρησαντας εἰς τὸν τουρκικὸν στρατόν, καθ' ὧς καὶ σώματα χωροφυλακῆς νεωστὶ ὀργανωθέντα παρὰ Ὀλλανδῶν ἀξιωματικῶν, ἐπετέθησαν κυρίως εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ Δρίνου καὶ Ἀώου παρὰ τὸ Τεπελένι. Τὰ ἠπειρωτικά σώματα ὑπεχώρησαν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Δρίνου καὶ τὰ γυναικόπαιδα τῆς περιφερείας κατέφυγον πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος. Ἀλλ' οἱ προελαύνοντες Ἀλβανοὶ ἐκινδύνευσον νὰ κυκλωθῶσιν ἀπὸ τὰ σώματα τῆς Χιμάρρας, ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀπὸ τὰ σώματα τῆς Πρεμετῆς ἀφ' ἑτέρου, τὰ ὁποῖα προήλασαν μέχρι Βερατίου, δπόθεν γυναικόπαιδα Ἀλβανῶν κατέφυγον πρὸς τὰ Τύραννα. Τέλος οἱ Ἡπειρῶται προήλασαν εἰς τὸν καζᾶν Κολωνίας καὶ ἐνίκησαν τοὺς Ἀλβανοὺς εἰς τὸ μέτωπον τοῦ καζᾶ Δελβίνου.

Ἡ ἐν Ἀλβανίᾳ ἐδρεύουσα διεθνὴς ἐπιτροπὴ τῶν ἑξ μεγάλων Δυνάμεων, βλέπουσα τὸ ἀδύνατον τῆς καταλήψεως τῆς Βορείου Ἡπείρου, ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Γ. Χρ. Ζωγράφον ἀνακωχὴν καὶ τὸν προσεκάλεσεν εἰς Κέρκυραν, ἵνα διαπραγματευθῶσιν.

Αἱ διαπραγματεύσεις κατέληξαν εἰς τὴν συνομολόγησιν πρωτοκόλλου, ὑπογεγραμμένου ἐν Κερκύρα τὴν 17ην Μαΐου 1914. Δι' αὐτοῦ ἐξησφαλίζετο ἡ εἰδικὴ διοικητικὴ ὀργάνωσις τῶν δύο ἐπαρχιῶν τῆς Κορυτσᾶς καὶ τοῦ Ἀργυροκάστρου, ἡ πρόσληψις ὑπαλλήλων ἀναλόγως τῆς θρησκευτικῆς ἀναλογίας τοῦ ἐπιτοπίου πληθυσμοῦ καὶ ἡ διοργάνωσις ἐπιτοπίου χωροφυλακῆς κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν κατὰ τὸ παρελθόν. Ἐξησφαλίζετο ἡ διδασκαλία τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἡ χρησιμοποίησις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἕξ ἴσου πρὸς τὴν ἀλβανικὴν ἐνώπιον ὄλων τῶν ἀρχῶν καθὼς καὶ τῶν δικαστηρίων. Ἐχορηγεῖτο ἀμνηστία καὶ ἐξησφαλίζοντο εἰδικά τινα προνόμια ὑπὲρ τῆς Χιμάρρας.

Ἡ διεθνὴς ἐπιτροπὴ ἀνέλαβε νὰ ζητήσῃ τὴν κύρωσιν τοῦ πρωτοκόλλου παρὰ τῶν μεγάλων Δυνάμεων καὶ τῆς Ἀλβανίας. Ἡ δὲ προσωρινὴ κυβέρνησις τὴν κύρωσιν αὐτοῦ παρ' ἀντιπροσώπων τῶν βορειοηπειρωτῶν πρὸς τοῦτο συγκληθέντων εἰς Δέλβινον.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπεισόδιᾳ τινα σποραδικὰ μεταξὺ τῶν ἐν ἀνακωχῇ ἀντιμετώπων στρατιωτικῶν δυνάμεων ἔδιδον ἀφορμὴν εἰς ἐνόπλους συρράξεις, αἵτινες ἀπέβαινον πάντοτε ὑπὲρ τῶν Ἡπειρωτῶν. Οὕτως ἀνακατελήφθησαν διαδοχικῶς παρὰ τῶν Ἡπειρωτῶν τὸ Τεπελένι, ἡ περιφέρεια Κουρβελεσίου καὶ τέλος τὴν 23 Ἰουνίου ἡ περιφέρεια Κορυτσᾶς. Τὴν 20ην Ἰουνίου 1914 αἱ μεγάλαι δυνάμεις ἐγνωστοποίησαν πρὸς τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν τῆς Βορείου Ἡπείρου τὴν ἔγκρισιν τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Κερκύρας.

Ἀλλ' ἤδη ἐν Ἀλβανίᾳ ἐξερράγη ἐμφύλιος πόλεμος, συνεπείᾳ τοῦ ὁποίου ὁ ἡγεμὼν Αἰδὴ ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ἀλβανικὸν ἔδαφος τὴν

3 Σεπτεμβρίου 1914. Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου καὶ συνεπεία τοῦ ἐκτραγέντος Παγκοσμίου πολέμου, ἡ διεθνὴς ἐπιτροπὴ δυσκόλως ἠδύνατο νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἐν Ἀλβανίᾳ ἐξαπλουμένην ἀναρχίαν. Ὡς ἐκ τούτου τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1914 αἱ μεγάλαι Δυνάμεις ἔδωσαν ἐντολὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ἀνακατάλβῃ στρατιωτικῶς τὴν Βόρειον Ἡπειρον, διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν τάξιν καὶ δυνηθῶσι καὶ οἱ καταφυγόντες εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα πρόσφυγες νὰ ἐπιστρέψωσι καὶ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὰ ἔργα των, τῆς τύχης τῆς Βορείου Ἡπείρου μελλούσης, νὰ κριθῇ μετὰ τὸ πέρας τοῦ Παγκοσμίου πολέμου.

Οἱ Βορειοηπειρώτια, ἀποβλέποντες κυρίως εἰς τὴν ἑνωσίν των μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐδέχθησαν μὲ ἀγαλλίασιν τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὸν ὁποῖον παρέδωκεν ἡ προσωρινὴ κυβέρνησις τὴν χώραν καὶ ἀπεχώρησεν.

Οὕτως ἔληξεν ὁ βορειοηπειρωτικὸς ἀγὼν μὲ πλήρη ἐπιτυχίαν. Διότι καὶ διεθνῶς ἀνεγνωρίσθη διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Κερκύρας ὁ ἑλληνικὸς χαρακτὴρ τῶν περιφερειῶν καὶ ἐπιστοποιήθη ἕξ ἄλλου, ὅτι ἡ Ἑλλὰς καὶ οὐχὶ ἡ Ἀλβανία ἠδύνατο νὰ ἐπαναφέρῃ καὶ διατηρήσῃ τὴν τάξιν ἐν Βορείῳ Ἡπέρω.

Εἶναι ὁμῶς ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ ἀντίθεσις τῆς Ἰταλίας, ὅσον ἀφορᾷ ἰδίως τὴν περιφέρειαν Ἀργυροκάστρου — Δελβίνου — Χιμάρας, ἐστηρίζετο εἰς τὴν πολιτικὴν ἀποψιν, καθ' ἣν ἡ ἑναντι τῆς Κερκύρας ἀκτὴ δὲν ἔπρεπε νὰ κατέχεται ἀπὸ τὸ αὐτὸ κράτος. Δὲν ἔδωκε δὲ τὴν συγκατάθεσιν τῆς πρὸς ἀνακατάληψιν τῆς Βορείου Ἡπείρου ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, παρὰ ἀφοῦ ἔλαβε καὶ αὐτὴ ἐντολὴν καταλήψεως τοῦ Αὐλώνος.

Ὁ συνδιασμὸς οὗτος ἐπιστοποιεῖτο καὶ ἐνομιμοποιεῖτο τρόπον τινὰ καὶ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου τῆς 26 Ἀπριλίου 1915 μεταξὺ Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας ἀφ' ἑνὸς καὶ Ἰταλίας ἀφ' ἑτέρου, διὰ τῆς ὁποίας καθωρίσθησαν τὰ ὀφειλόμενα εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀνταλλάγματα ἑναντι τῆς συμμετοχῆς τῆς εἰς τὸν πόλεμον. Διότι μεταξὺ ἄλλων ἐδίδετο τῇ Ἰταλίᾳ ὑπόσχεσις παραχωρήσεως εἰς αὐτὴν κατὰ πλήρη κυριότητα τοῦ Αὐλώνος μετὰ περιοχῆς ἱκανῆς νὰ καταστήσῃ τὴν ἄμυναν τοῦ Αὐλώνος δυνατήν. Ἐναντι τούτου ἡ Ἰταλία ἀνελάμβανε νὰ μὴ φέρῃ ἀντίρρησης διὰ τὴν παραχώρησιν εἰς τὴν Ἑλλάδα τῶν μεσημβρινῶν διαμερισμάτων τῆς Ἀλβανίας, δηλαδὴ τῆς Βορείου Ἡπείρου.

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὰς ἰταλικὰς ἀντιρρήσεις διὰ τὴν ὑπὸ αὐτοῦ κράτους κατοχὴν τῆς Κερκύρας καὶ τῆς ἑναντι ἀκτῆς, αὗται ἀντεμετωπίσθησαν διὰ τῆς διατάξεως τῆς συνθήκης, καθ' ἣν αἱ ἀκταὶ ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Στύλου μέχρι τῶν ὄριων τῆς ἰταλικῆς ἐπαρχίας τοῦ Αὐλώνος θὰ οὐδετεροποιούνητο. Ἡ πολιτικὴ τῆς οὐδετερότητος, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησεν ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὸ 1915 καὶ 1916 ἐχρησίμευσεν ὡς ἀφορμὴ εἰς τὴν Ἰταλίαν νὰ προωθήσῃ τὰ στρατεύματά της ἐκ τοῦ Αὐλώνος πρὸς νότον. Οὕτως ἡ ἑλληνικὴ στρατιωτικὴ κατοχὴ τῆς Βορείου Ἡπείρου ἀντικατεστήθη δι' ἰταλικῆς στρατιωτι-

κῆς κατοχῆς, εἰς τὴν περιφέρειαν ἰδίως Ἀργυροκάστρου, πλὴν τῆς Κορυτσᾶς, ἣ ὁποία κατελήφθη στρατιωτικῶς παρὰ τῶν Γάλλων. Ὑπὸ τοιαύτην δὲ πραγματικὴν κατάστασιν εὐρέθη ἡ Βόρειος Ἡπειρος κατὰ τὸ πέρασ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου.

Κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις ἐπακολουθήσασαν συνδιάσκεψιν τῆς εἰρήνης, ἡ Ἑλλάς ἤξιωσε τὴν προσάρτησιν τῆς Βορείου Ἡπείρου, δι' ἔθνολογικούς, γεωγραφικούς καὶ ἱστορικούς λόγους.

Ἡ Ἰταλία ὁμως, μὴ ἐπιτυχοῦσα νὰ λάβῃ ὅλα τὰ ἀνταλλάγματα, τὰ ὁποία τῆς εἶχον ὑποσχεθῆ αἱ τρεῖς ἄλλαι Δυνάμεις διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου τῆς 26 Ἀπριλίου 1915, ἀντίστατο ἐμμόνως. Τέλος αἱ ἑλληνοῖ-ταλικά διενέξεις ἐλύθησαν διὰ συμφωνίας ὑπογραφείσης ἐν Παρισίοις τὴν 29 Ἰουλίου 1919 μεταξὺ Βενιζέλου καὶ Τιττόνι. Κατὰ τὴν συμφωνίαν αὐτήν, πλὴν ἄλλων, ἡ Ἰταλία ἀνελάμβανε νὰ ὑποστηρίξῃ ἐνώπιον τῆς συνδιασκέψεως τὴν ἀξίωσιν τῆς Ἑλλάδος περὶ προσαρτήσεως αὐτῆς τῆς Βορείου Ἡπείρου, ἐξ ἄλλου δὲ ἡ Ἑλλάς θὰ ἀνεγνώριζε τὴν ἰταλικὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τοῦ Αὐλώνος.

Τῆ 9 Δεκεμβρίου 1919 ἡ Ἀγγλία, Γαλλία καὶ Ἀμερικὴ δι' ὑπομνήματός των ἐπιστοποιοῦν τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν, ὅπως δοθῆ εἰς τὴν Ἰταλίαν «ἐντολή» ἐπὶ τῆς Ἀλβανίας, τῆς ὁποίας τὰ σύνορα θὰ ἄφινον τὴν Βόρειον Ἡπειρον εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Τὴν 15 Ἰανουαρίου 1920 κατὰ τὴν ἐπίσημον συνεδρίασιν τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου τῶν συμμάχων ἐν Παρισίοις, ὁ πρόεδρος τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως Ἐ. Βενιζέλος γνωστοποιεῖ τὴν μετὰ τῆς Ἰταλίας ἐπελθοῦσαν συμφωνίαν διὰ τὴν παραχώρησιν τῆς Βορείου Ἡπείρου εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ συμβούλιον καταχωρίζει τὴν δήλωσιν ἐκείνην. Τὴν ἐπομένην ἡ γενικὴ γραμματεία τῆς συνδιασκέψεως ἐκρῖνεποίησε πρὸς τὴν Νοτιοσλαβίαν τὰς ἐπὶ τοῦ ἰταλοαλβανικοῦ ζητήματός ἀποφάσεις τῆς συνδιουσκέψεως, μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων ἀνέφερον ὅτι ἡ Βόρειος Ἡπειρος παρεχωρεῖτο εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἦδη τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1919 ὁ πρόεδρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς εἶχε προσχωρήσει εἰς τὰς ἀπόψεις τῶν συμμάχων περὶ παραχώρησεως τῆς Βορείου Ἡπείρου εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Οὕτως ἀρχομένου τοῦ 1920 διπλωματικῶς εἶχε κριθῆ τὸ ζήτημα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ μόνον μειονέκτημα ἦτο, ὅτι ἡ μὲν Κορυτσᾶ κατεῖχτο στρατιωτικῶς παρὰ τῶν Γάλλων, ἡ δὲ ὑπόλοιπος Β. Ἡπειρος παρὰ τῶν Ἰταλῶν. Τέλος τὸ θέρος τοῦ 1920 ἡ Κορυτσᾶ παρεδόθη εἰς τοὺς Ἀλβανούς κατόπιν πρωτοκόλλου ὑπογραφέντος μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἀλβανίας, καθ' ὃ τὰ δύο μέρη ἐδήλουν ὅτι θὰ ὑπειτάσσοντο εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς συνδιασκέψεως τῆς εἰρήνης ὅσον ἀφορᾷ τὴν τύχην τῆς περιφερείας. Ἐξ ἄλλου οἱ Ἀλβανοὶ ἐξεγεροθέντες ἐξεδίωξαν τὸν ἰταλικὸν στρατὸν ἐκ τῆς Ἀλβανίας καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ Αὐλώνος.

Τὴν 17 Δεκεμβρίου 1920 ἡ συνέλευσις τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἀπεδέχθη αἴτησιν τῆς ἀλβανικῆς κυβερνήσεως, ὅπως γίνῃ καὶ αὐτὴ μέλος

τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Κατόπιν τούτου ἡ Ἀλβανία ἐζήτησε παρ' αὐτῆς νὰ παρέμβῃ εἰς τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος διένεξιν, ὅσον ἀφορᾷ τὰ μεσημβρινὰ σύνορα αὐτῆς. Ἡ Ἑλλάς, ἣτις δὲν εἶχε προβῆ εἰς κατάληψιν τῆς Βορείου Ἡπείρου, ἰσχυρίσθη ὅτι τὸ θέμα ἦτο τῆς ἀρμοδιότητος τῆς συνδιασκέψεως τῆς εἰρήνης καὶ ὅτι εἶχε ληφθῆ ἤδη ἀπόφασις ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἀνεγνώρισε τὴν ἀναρμοδιότητά της (Ἰούλιος 1921) καὶ τοῦ ζητήματος ἐπελήφθη ἡ πρεσβευτικὴ συνδιάσκεψις. Αὕτη ὁμως ἤρνηθη νὰ ἀναγνώρισῃ τὰς προτέρας συμμαχικὰς ἀποφάσεις καὶ ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς προσαρτήσεως τῆς Βορείου Ἡπείρου εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ ἐν γένει ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῶν κατὰ τὸ 1913 καθορισθέντων συνόρων τῆς Ἀλβανίας (Νοέμβριος 1921).

Οὕτως ἡ Βόρειος Ἡπειροσ περιῆλθεν ἄνευ ὄρων εἰς τὴν Ἀλβανίαν, τοῦ πρωτοκόλου τῆς Κερκύρας θεωρηθέντος καὶ τούτου ὡς ἀκύρου, συνεπεία τῶν γενικῶς θεσπισθέντων νέων κανόνων περὶ μειονοτήτων.